

ORHAN EMRE İLE NEDA ÜZERİNE SÖYLEŞİ

15.12.2019

-On yıl sonra yayınladığın ikinci şiir kitabının ismi NEDA şuhûd, tâlab, âtab. Kitabın isminden başlarsak...

-2009 yılında, İran'da rejim karşıtı bir gösteride, Neda Ağa Sultan eril gücün vahşi cinayeti ile öldürülmüştü. O öldürülme ile birlikte kitabın ismi doğmuştu. Bu ismin bizdeki okunuş hali nidadır. Yani bağırma, çağırma, seslenmedir. Neda: Halim Şafak'ın da dediği gibi, "hayatın içinden bağırarak çıkma" isteğidir. Çiğ tanesi anlamına gelen Neda: şuhûd, tâlab, âtab halidir aynı zamanda. Şuhûd, tâlab, âtab alevilikte temel yollardır. Bir yaprağın üstünde önce neda olursunuz. Artık bir yolculuğa başlamışsınız demektir bu. Sonra o yola şuhûd (şahit) ve tâlab (talib) olursunuz. Bu yolu anlamışsanız artık âtab (yok olma) ile Necatigil'in "hikmet burcu" dönemindedesinizdir.

-Kanatlanan Telaş isimli şiirinde okuyucuya sorduğun soruyu sana yöneltiyorum; "Paris İstanbul'un başkenti midir?"

-Bu soruya nedense Hilmi Yavuz ile cevap vermek istiyorum: "biz kendi yazdığımızın anlamını kavrayabiliyor muyuz?" Kavradığımız varsayımından yola çıkarsak evet, "Paris İstanbul'un başkentidir!" Bu şiiri yazdığım zamanlarda Paris'teydim. Charlie Hebdo olayları nedeni ile şehirde bir bulantı hali vardı. Varoluşun meydana getirdiği bu bulantı hali beni ülkeleşen İstanbul'un bulantı haline imgelerle götürmüştü. Ne demişti Attilâ İlhan: "Paris'in iki gözü, iki ayrı renk..."

-Neda'daki şiirlerin bir bölümünü Modern Türk Şiirinin başat isimlerine ithaf etmişsin. İthaflı şiirlerinde o şairlerin dize kurguları ve üslup özelliklerinden de faydalanıyorsun. Bu bağlamda metinlerarasılık kavramını şiirin ile nasıl ilişkilendirirsin?

-Kristeva, her metin bir diğer metinden doğar demişti. Dağlarca da, kendinden öncekileri okumadan şiir yapmanın mümkün olmadığını dile getirmişti. Buradan yola çıktığımızda her metin ya da şiirin içinde bir metinlerarası ilişkiyi görebilirsiniz. Bu kimi durumda planlı, amaca yönelik bir şekilde kimi durumda ise planlanmamış bir şekilde, ki çoğu durumda bu böyledir, ortaya çıkar. Yazdıklarımızın lirik metinler ötesine geçmesini istiyorsak salt ruh coşkuluğu ile hareket edemeyiz. Bu lirik metinleri Mayakovski'nin de söylediği gibi öncelikle bir çekmece bekletmeniz gerekiyor. İşte bu çekmece beklettiğiniz coşku, sizin bilinç havuzunuzdaki metinlerin etkisi ile akortlanarak şiire dönüşür! Bu durum planlanmamış bir metinlerarasılık halidir. Benim şiirlerimde senin sezindiğin şekli ile yani planlı bir metinlerarasılığın olmadığı inancındayım. Bu İthaf lar aynı zamanda benim

şiiirimin üzerindeki örtüyü kaldırma halidir: İthaf edilen şiiirlerdeki dize kurgusu ve/veya üslup tam manasıyla ithaf edilen o şiiirlerin dize kurgusu ve/veya üslup anlayışına dayanmamaktadır. Örneğin, Göç şiiirimi ilk 2009 yılında Metin Demirtaş ağabeye gönderdiğimde, şiiirimi sevdiğini; iyi, seçkin dergilere ulaştırmam gerektiğini salık vermişti. İthafın sebebi bir duyguyu anımsamak / anımsatmaktır. Bu ithaflar metinlerarasılık ilişkisinden ziyade duygusal bir yâd etme yani Goethe'nin ifadesi ile “*bana verilen dil ile ruhumda gezinen hal*”i anlatmaya çalışmaktır. Datça'yı Can Yücel'siz ya da Burgaz Ada'yı Sait Faik'siz nasıl gezeceksiniz! Şiiirinizi o küflü çekmecedan çıkartıp havalandırmak istiyorsanız bunu Dağlarca olmadan yapmanız mümkün değildir! Ve yine iktidarın erilliğine karşı gelmek istiyorsanız, Gülten Akın'ın “*kesilen kara saçlarını bulmanız*” gerektiğini de unutmanız gerekiyor!

-*Göç, Gazel, İhtiyar Su, Çöl Kargaşası gibi kimi şiiirlerde geleneksel halk şiiirinin dilsel kullanım özellikleri, kısa dize yapısı ve Anadolu kültürünün kadim temaları okunuyor. Geleneğe dair düşüncelerin?*

-Seyyid Nesimi, Hatayi, Fuzuli, Yemini, Virani, Pir Sultan Abdal, Kul Himmet benim geleneğimdir. Bu geleneğe ait temaların da şiiirimde vücut bulması, bu geleceğin içinde doğmam ve yaşam sebepim ile kaçınılmazdı. Ahmet Oktay'ın, *Postmodernist Tahayyüle İtirazlar* adlı kitabında da belirttiği üzere; teknolojinin insandan çekip aldığı iki şey var: anımsama ve dehşet duygusu! Bilindiği üzere; dada, dışavurumculuk, kübizm, gerçekçilik, gerçeküstücülük ve diğer akımlar da gelenek olgusunu yadsıyacak şekilde bir protesto olarak doğmuştur. Oysa bu protesto hali dahi geleneksiz mümkün olmamıştır. Anımsama ve dehşet duygusu olmadan, insan olma halinin olmayacağı da nazara alındığında, gelenekten koparsanız o dipsiz kuyuya, çıkmamak üzere ipsiz inersiniz!

-*Birçok şiiirde dize sonlarında üç nokta kullanıyorsun. Bu durum okuyucunun şiiiri daha yavaş okumasını sağlıyor ve kimi yerlerde bireysel duygulanımı özelinde dizeyi bütünlemeye yönlendiriyor...*

-Üç nokta: noktalama işaretlerinin en sonsuz olanı, kendini gizleme halidir! Gizlemek istediklerimi okuyucuların tamamlamasını isteme hali var diyebiliriz burada. Okuyucu; metrobüste, boş koltuk ya da yer bulmak için kaos ve telaş ile koşturan bir yolcudur aynı zamanda! Eğer üç noktanız yoksa okuyucuyu yavaşlatamaz ve o dizeyi duygulanımın bütününde ilerletemezsiniz. Ne demişti Didem Gülçin Erdem: “*boşluklara doğru ilerleyelim!*”

-*Sivas, Maraş, Dersim, Çorum... Şiiirlerinde ismi geçen şehirlerin ortak paydaları bulunuyor. “Hatırlama” ve “hatırlatma” aracı olarak şiiirin potansiyellerini nasıl yorumluyorsun?*

-Unutmanın, insanın rahatsızlıklarını ortadan kaldırdığı bir gerçek... Rahatsızlıklarınızdand kurtulursanız, insan olmaktan çıkarsınız. Bu nedenledir ki hatırlamak / hatırlatmak şiiirin erdemidir.

Sivas, Maraş, Dersim, Çorum... hüznün ve kendini bulma halinin kentleridir! Burada: Maraş'ın *kadim dostlarının* ya da Seyyid Rıza'nın ellerinde sarılan tütünün yani Maraş ile Dersim'in ya da Behçet Aysan'ın *kozalakları* ile Ethem'in tenindeki buğdayın yakılmasının yer ve zaman değiştirme ve /veya yer ve zamanı aşır birleşme hali, yani karşı ve yan yana duyuş, duruş hali vardır. Bu duyuş / duruş halini ortaya koyarsanız hatırlama / hatırlatma aracı olan şiirin gücünü görürsünüz.

-*Neda'daki şiirlerde dize sonlarındaki ve aralarındaki boşluklar ortak bir karakteristiği işaret ediyor. İlk kitabın Gülhece ile arasındaki 10 seneye istinaden Neda'da, en az yazdığın kadarını sildiğini ve mümkün olduğunca az kelime ile okura anlamı iletmeyi amaçladığını düşünüyorum. Katılır mısın?*

-Oldukça doğru bir tespit. Şiirde *metin* oluşturmak için çok fazlaya kelimeye ihtiyaç olmadığı inancındayım. Bir kelime ile de metin inşa edilebilir. O metin senin "*ALEV i.*" şiirinde olduğu gibi hikayelere dönüşebilir. *Gülhece*, bir sancılar dönemi kitabıydı. *Neda* ise lirik toplumcu şiirler kitabıdır. Sancılardan uzaklaştıkça, tabii sancıların derinliği mutlak içinizde kalmalı, kelimenin fazlalığından da uzaklaşıyorsunuz. Az kelime ile okura anlam iletmenin de lirik toplumcu şiirin doğal sonucu olduğunu düşünüyorum. Çekmecede küflenmiş duygusallık halini yani yazdıklarımın daha fazlasını sildiğim de doğrudur.

-*Kitapta üç tema ve paralelinde üç farklı tarz belirginleşiyor. Seçil'e yazılan şiirler lirik, Türkiye temalı şiirler epik, alevi inancı temalı şiirler ise kitabın mistik yönünü betimliyor. Bu durum birden fazla kitap ile de nihayetlenebilirdi. Neda'nın kitaplaşma sürecinden bahsedebilir misin?*

-Kitabın üç tema paralelinde ilerlediği yönündeki tespit de yerindedir. *Neda'nın* kitaplaşma sürecini oldukça beklettim. Bu bekleyişin sebeplerini önceki sorularında dolaylı da olsa açıklamaya çalıştım. Buradaki şiirleri iki ayrı kitapta da toplayabilirdim. Ancak lirik, epik ve mistik yapıları bu şiirlerin ortak paydası var. O da *toplumculuktur*. Bir kedinin kuyruğundaki yoksullukta ne kadar toplumculuk varsa Berkin Elvan ya da Ali İsmail ağaçlarında da o kadar lirik bir ruh hali vardır. Bununla birlikte alevi inanç temalı şiirlerdeki o mistik yapının içinde de, yanan suyun canında da, hem lirik hem de epik bir toplumculuk vardır.

-*Göç, Hafriyat, Köpekler Gövdemi Eşeliyor, oldukça sert, yüksek sesle okunan şiirler. İlk kitabın Gülhece'deki lirik dil ile karşılaştırıldığında bu durum bireysel bir değişimin işareti midir yoksa toplum olarak son 10 yılda yaşamış olduğumuz gerçekliğin doğal bir yansıması mıdır?*

-Türkiye'deki değişim senin şiirlerinde (*Memleketimden İsyen Manzaraları*) nasıl bir değişiklik oluşturuyorsa; benim şiirlerimde de benzer şekilde kendisini hissettiriyor. *Gülhece'deki maria puder III, çöl demelisin ve yedinci cadde* adlı şiirlerimde de bu değişimin izlerinin olduğunu şimdi bugünden geçmişe bakarak daha iyi gözlemleyebiliyorum. *Gülhece'deki* şiirlerin yazıldığı dönemde toplumsal olaylara tepki vermek için adım atmak yeterli olabiliyordu. *Neda'daki* şiirlerin oluşum

dönemlerinde; toplum olarak son 10 yılda yaşamış *olduğumuz gerçeklik* karşısında, kendi içime adım atmanın yeterli olmadığı gerçeği ile karşı karşıya kaldım. İçim dışıma nar olmuştu artık!

-Attilâ İlhan, 2000’li yılların başında ilk yazdığın şiirlerle ilgili “40 karanlığı içinde oluşturup geliştirdiğimiz şiirin yankılarını sezdim” yorumunu getirmişti. Bu yorumu da dikkate aldığımızda Neda’yı günümüz Türk Şiiri dahilinde nasıl konumlandırırısın?

*-O yorum; “delikanlı merhaba, adın Oktay mı Orhan mı önce buna karar vermelisin; ama hangisi olursa olsun, bu mısralarının düzgünlüğünü ve şiirlerinin içyapısını bozmuyor, nedense ve neredense bilmem, sende bizim 40 karanlığı içinde oluşturup geliştirdiğimiz şiirin yankılarını sezdim”, şeklinde başlamıştı. Attilâ İlhan’ın bu yorum ve söylemi, 2003 yılında ben ve kardeşim Oktay Emre’nin şiirlerine yönelik yaptığı tespittir. Bu tespit o dönem için Oktay Emre ve benim için oldukça doğrudu. Bugün için de şunu söyleyebilirim. Şiirimdeki mistik, epik ve lirik yapı toplumcu gerçekçi şiir anlayışımın birer bileşenidir. Bu bileşenleri, *Neda*’da görebilirsiniz. *Neda*’ya lirik-toplumcu şiirler kitabı diyebileceğimiz inancındayım. Yeri gelmişken şunu da eklemek isterim: kitabın son iki şiirinde deneysel şiirin de etkileri bulunmaktadır. Lirik-toplumcu bir söylemi, Ali Özgür Özkarcı ve Mehmet Öztekin de yaptığı gibi, deneysel şiirle de anlatabilirsiniz. Şiir de şehirler ve insanlar gibi çağ atlıyor ve dönüşüm içinde. Salt toplumcu-gerçekçi bağlamda şiirimi ilerletmek isteseydim, şiirin dönüşümü önünde savrulacağım da bir gerçektir! *Çağ Geçitleri*’nde Murathan Mungan, “yaşamın devir hakkıdır bu / bir sonraya // süreklilik esastır, sarmaldır doğa...” demişti.*

-Neda sonrası çalışmaların hakkında paylaşmak istediklerin...

-Daha önce yapmış olduğumuz sohbetlerimizde de belirttiğim üzere Yaşar Kemal’in İnsanları adlı bir çalışmanın içindeyim. Bu seriye ait bazı şiirlerim Akatalpa ve Eliz dergilerinde yayımlandılar...